Obsah

Poděkování 13

Úvod: **Záhada české reformace** 15
Vztah k současnosti 15
Pojem utrakvistické církve 17
Liberální rysy 20
Stav utrakvistického bádání 23

Kapitola 1: **Nesnáze se střední cestou v dějepisectví** 27
Základní teze 27

Kapitola 2: **Prolegomena: první století utrakvismu (1415–1527)** 57
Zárodečný stav (1360–1415) 57
Morální a správní reforma církve 58
Bohoslužebné prohloubení: časté přijímání 61
Práva jednotlivce: Jan Hus 63
Radikální vetřelci: Valdenští a jiní sektáři 66
Začátek české reformace a táborská výzva (1415–1452) 68
Úloha Židů 82
Vlivy z Anglie 85
Styky s východním pravoslavím 91
Vyspělost a bratrská výzva (1452–1517) 94
Svébytná a životaschopná církev 99

Kapitola 3: **Kuriózní střet utrakvismu s Lutherem** 103
Přitažlivý Luther (1517–1523) 104
Rozptýlení římské hrozby 106
Únik z národní osamocenosti 109
Obhajoba oprávněnosti utrakvismu 113
Luther jako Husův protějšek 116
Luther odmítaný (1517–1523) 120
Nesoulad věrouky 121
Ochrana před Lutherovým lákáním 125
Maska zvídavosti, velkorysosti a zdvořilosti 128
Iluze luteránského převratu (1524) 132
Znovuupevnění utrakvismu (1524–1528) 140
Nezdařené sbližování s Římem 146
Dědictví prvního setkání s Lutherem 149

Kapitola 4: **Bohuslav Bílejovský a zeměpis utrakvistické ekleziologie** 155
Neposkvrněná západní církev 158
Církevní autoritářství napravo 166
Biblický redukcionismus nalevo 175
Mimojdoucí na východě 183
Příbuzná střední cesta na západě 191
Vzorný utrakvista 203

Kapitola 5: **Pavel Bydžovský a druhý střet utrakvismu s Lutherem** 205
Bydžovský v dějepisectví 206
Luther ve spisech Bydžovského 210
Bydžovský a Luther 230
Církev podobojí a Luther 239

Utrakvisté a římská kurie 245
Tradice snášenlivosti: kompaktáta a Kutnohorský mír 248

Kapitola 6: **Utrakvistická konzistoř, pražský arcibiskup a krátké líbánky** 253
Vysvěcování utrakvistického kněžstva (1539–1561) 254
Zkoumání luteránských idejí 267
Diplomatická klání s arcibiskupem, s římskou kurií a s jezuity 274
Arcibiskup a utrakvistická vysvěcování, 1564–1572 281
Ani Luther, ani Řím 289

Kapitola 7: **Zlidovění utrakvismu: spor o Českou konfesi (1575)** 291
Náboženské rozštěpení 294
Dohoda mezi utrakvisty a luterány: její vznik 307
Valdštejnovi ultrautrakvisté jako rušiči 315
Konzistoř jako ochránkyně utrakvistické pravověrnosti 319
Dohoda mezi utrakvisty a luterány: její uplatnění 323
Společenské rozštěpení 330

Kapitola 8: **Pravověrnost a snášenlivost: utrakvisté a luteráni (1575–1609)** 337
Právní postavení utrakvismu 341
Utrakvismus na venkově 349
Utrakvisté v královských městech 352
Stížnosti konzistoře 354
Konzistoř a města 357
Výroky cizozemců 364
Bohoslužebné knihy 367
Neprotestantské bohosloví utrakvistů 372
Utrakvisté a luteráni 381

Základy tolerance 390
Převaha utrakvismu 403

Kapitola 9: **Utrakvisté proti kurii: liberální či autoritářská církev (1575–1609)** 405
Církevní nesrovnalost 407
Utrakvistická kritika římské ekleziologie 407
Zavrhování tridentského koncilu a jeho ovoce 412
Význam zbývajících spojení 415
Nezávislá církevní pravomoc: konzistoř 418
Udržovaná nezávislost: Vztahy s královskou kanceláří a s arcibiskupem, 1575–1592 418
Nezávislost ohrožena: Papežští diplomaté a Rezkova aféra, 1593 421
Nezávislost potvrzena: Tíhnutí ke sněmu, 1594–1609 430
Nezávislá církevní pravomoc: kněžstvo 436
Dosazování utrakvistických kněží: Konzistoř a arcibiskup 436
Otázka „katolického" kněžstva na utrakvistických farách 443
Svěcení utrakvistického kněžstva 450
Prostředky proti arcibiskupovým přehmatům: Zábrany a rovnováhy 453
Sylabus omylů 459

Kapitola 10: **Kurie přitahuje oprátku: postup konfesionalizace (1575–1609)** 461
Zahraniční zastánci tvrdé linie 463
Hus a utrakvismus jako menší zlo 467
Iluzorní obraz „staroutrakvistů" 473
Katolicismus s liberální ekleziologií 480
Otázka „utrakvistizace" římské církve 490
Universalismus a liberalismus 496

Kapitola 11: **Utrakvisté pod trojitou konzistoří podobojí – výhodné soužití (1609–1620)** 499
Utrakvismus a Majestát 502
Tradiční aliance 502
Záruky dané utrakvistům 507
Ekumenická konzistoř 511
Historické pozadí 511
Koalice tří druhů podobojí 514
Snášenlivost a pravověrnost 521

Kapitola 12: **Životnost a číselná převaha utrakvismu za Majestátu Rudolfa II. (1609–1620)** 527
Utrakvismus jako církev neurozených 541
Utrakvisté a luteráni: rozdíly 544
Utrakvisté a luteráni: koketování 550
Čeští luteráni a Německo 552
Utrakvisté a římská církev: mrazivý chlad 555
Utrakvisté a církev anglikánská: vzájemné neporozumění 559
Utrakvisté a stavovské povstání 567
Utrakvismus pod Majestátem 571

Kapitola 13: **Bílá hora, 1620: přepodstatnění a proměnlivý odkaz utrakvismu** 573
Co se stalo s utrakvismem? 575
Otázka tolerance 575
Metody likvidace 580
Odpor a kolaborace 590
Vítězná protireformace? 600
Druhý život utrakvismu 606

Doslov: **Smysl české reformace** 617

Dodatek 623
Administrátoři konzistoře pod obojí 623
Administrátoři společné konsistoře pod obojí 624
Administrátoři konzistoře pod jednou 624
Pražští arcibiskupové 625
Biskupové sloužící utrakvistům v Čechách 625
Hlavní mučedníci české reformace 626

Bibliografie 627
Archívní zdroje 627
Spisovatelé, 1517–1648: čeští 628
Spisovatelé, 1517–1648: mimo Čechy 638
Ostatní primární literatura 643

Jmenný rejstřík 649